

Deopdrachtgever Gemeente Peel en Maas
project ARCHEOLOGISCHE BUREAUSTUDIE
 KASTEEL DE KEVERBERG IN KESSEL
nummer 00301-H
datum 21 sept 2012

kantoor Bilthoven O
Soestdijkseweg Zuid 260
3721 AK Bilthoven
088-1300600
E-mail bilthoven@taken.nl

kantoor Roermond •
Minderbroedersingel 54-
56-58
Postbus 120
6040 AC Roermond
088-1300665
E-mail roermond@taken.nl

kantoor Zwolle O
Burg. Roelenweg 31
8031 ES Zwolle
088-1300642
E-mail zwolle@taken.nl

© Taken Adviseurs en Ingenieurs B.V.

21 sept 2012

Niets uit dit rapport of bijbehorende tekeningen mag worden veeleelvoudigd en of openbaar gemaakt op welke wijze dan ook zonder schriftelijke vermelding van opdrachtgever en Taken Adviseurs en Ingenieurs B.V., noch mag het zonder bronvermelding worden gebruikt voor enig ander doel dan waarvoor het is vervaardigd.

Inhoudsopgave

I	Inleiding	5
2	Administratieve gegevens	6
3	Onderzoeksmethode	7
4	Fysische geografie	8
5	Archeologie	10
6	Historie	13
7	Bouwgeschiedenis van het kasteel	16
8	Bewoningsgeschiedenis het kasteel	19
9	Rijksmonument 'De Keverberg'	21
10	Archeologisch verwachtingsmodel	23
11	Conclusie	25
	Literatuur	26

I Inleiding

Kasteel De Keverberg vormt een markant punt in de historische kern van Kessel. Door de prachtige ligging langs de Maas is het kasteel uniek in zijn soort. Het kasteel staat vanaf het begin van de vorige eeuw op de nationale monumentenlijst.

In WO II is het kasteel grotendeels verwoest. De Stichting De Keverberg en de Stichting tot Behoud Cultureel Erfgoed/De Bouwloge zijn van zins het kasteel te herbouwen, waarna het binnen de gemeenschap van Kessel een maatschappelijke, recreatieve en toeristische functie moet gaan vervullen.

Daarmee wijzigt de huidige functie en het gebruik van het kasteel en is herziening van het vigerende bestemmingsplan noodzakelijk. Dit is aanleiding voor het uitvoeren van een inventariserend bibliotheekonderzoek naar de geschiedenis van het kasteel en haar bewoners. Tijdens dit onderzoek is tevens de archeologische waarde van het plangebied bestudeerd.

Leeswijzer

In het inventariserend onderzoek worden achtereenvolgens beschreven: de archeologische waarden, de ontstaansgeschiedenis en de bouwgeschiedenis van het kasteel.

Vervolgens wordt ingegaan op de bewoners die het kasteel in de loop der tijden heeft gekend.

Deze inventarisatie laat op hoofdlijnen de geschiedenis van deze locatie, het kasteel en haar bewoners zien.

2 Administratieve gegevens

Projectnaam	Herbouw kasteel de Keverberg
Provincie	Limburg
Gemeente	Peel en Maas
Plaats	Kessel
Toponiem	Kasteel de Keverberg
Adres	Kasteelhof 1a, 5995 BX Kessel
x,y-coördinaten (centrum)	201.650 / 367.030
Rijksmonumentnummer	23637
CMA/AMK-status	Bebouwd gebied, niet gekarteerd
Archis-monumentnummer	Het plangebied ligt binnen een AMK-terrein: historische kern van Kessel (monumentnr. 16.312).
Archis-waarnemingsnummer	Binnen het plangebied zijn in Archis drie vondsten aangegeven: 27.638, 27.646 en 30.255.
Oppervlakte plangebied	Kasteel met motteberg: ca. 60 x 60 m (= 3.600 m ²) Kasteel met kasteeltuin: ca. 100 x 100 m (= 10.000 m ²)
Huidig grondgebruik	Tuin, kasteelrestant met motte

3 Onderzoeksmethode

In deze studie worden de beschikbare bronnen bestudeerd en kennis vergaard omtrent de bodem en geologie van het onderzoeksgebied en de hierin bekende en te verwachten archeologische en historische waarden.

Aan de hand van de resultaten van het bureauonderzoek kan een specifiek archeologisch verwachtingsmodel opgesteld worden en kunnen de gevolgen van de gewenste ingrepen met een correcte belangenafweging beoordeeld worden.

De volgende bronnen zijn geraadpleegd¹:

- Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN)
- ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS)
- Archeologische MonumentenKaart (AMK)
- Atlas van topografische kaarten Nederland 1955-1965, 1:50.000
- Bodemkaart 1:50.000
- Gemeente Peel en Maas, Archeologische verwachtingen- en beleidskaart
- Geomorfologische kaart 1:50.000
- Grote historische atlas van Nederland 1:50.000 1838-1857 (Deel Zuid)
- Grote historische topografische atlas van Nederland, provincie Limburg 1:25.000 1894-1926
- Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW)
- Landschappen van Maas en Peel, J. Renes, 1999
- Smaberskaart 1174
- Tranchotkaart 1805

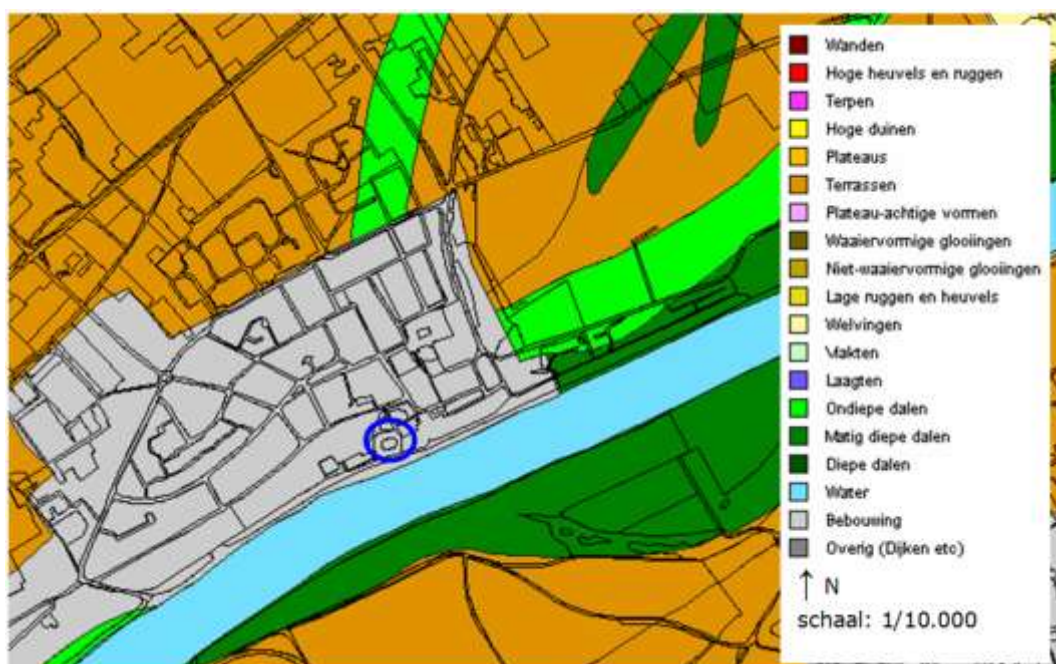
Over het inventariserend bibliotheekonderzoek heeft overleg plaatsgevonden met de Bouwlogie. Tevens is ten behoeve van het archeologische onderdeel een senior-archeoloog bij deze bureaustudie betrokken.²

¹ Naast de bronnen is tevens een aantal bibliografische werken gebruikt. Deze zijn in de literatuurlijst opgenomen.

² ArchAeO BV Archeologische Advisering en Ondersteuning uit Eindhoven.

4 Fysische geografie

Het plangebied ligt in het Noord-Limburgse Maasdal, pal ten westen van de Maas. Het Maasdal bij Kessel is een terrassenlandschap. Dit landschap is ontstaan gedurende de verschillende koude en warme perioden van het Kwartair. Tijdens het Midden-Pleistoceen (de periode van de ijstijden) vormde de Maas een vlechtende rivier met talrijke stroomgeulen waarin en waarlangs rivierzand en grind (de formatie van Beegden) werd afgezet. Gedurende de overgang van een koude naar een warme periode sneed de rivier zich in het rivierterras in. Daarna ging de Maas meanderen, waarbij de rivier zich concentreerde in één geul en er verschillende sedimenten in de bedding, op de oever en in de naastgelegen komgronden werden afgezet. De oudste terrassen liggen hoog, de jongere lager. Aan het einde van het Pleistoceen raakten de afzettingen van de Maas deels afgedekt met dekzand.

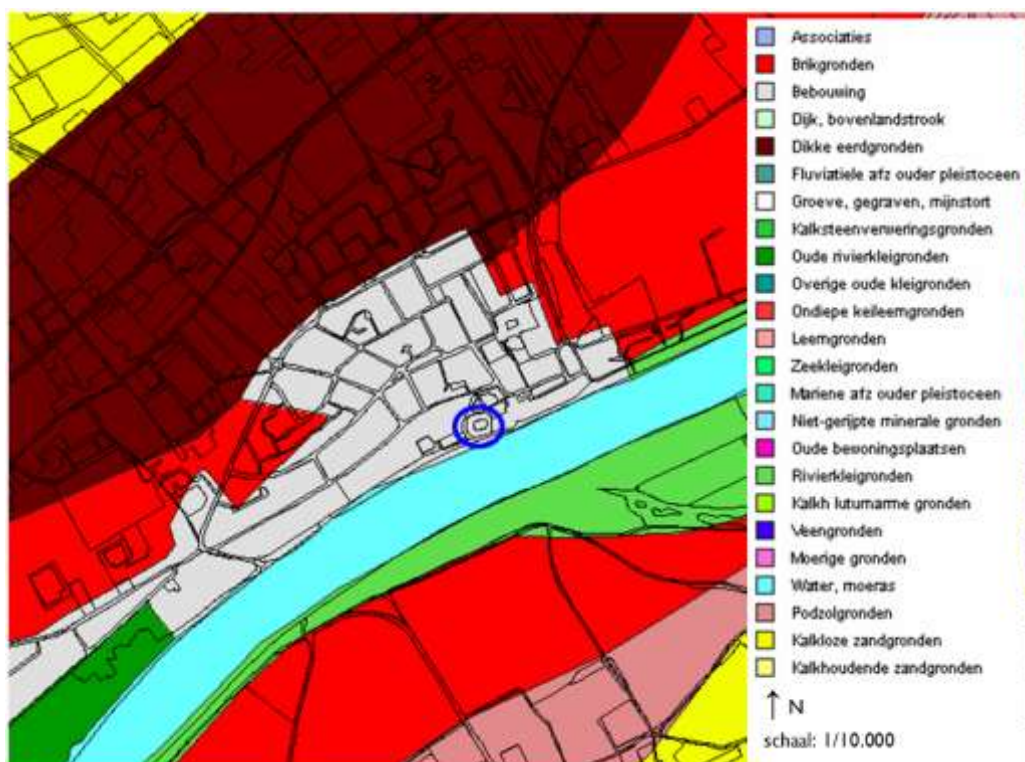
Afb. 1. Geomorfologische kaart. De locatie van het kasteel de Keverberg is blauw omlijnd.

Bron: ARCHIS 2.

Het onderzoeksgebied ligt conform de geomorfologische kaart binnen een niet-gekarteerd gebied. Indien de geomorfologische eenheden geëxtrapoleerd worden,

kan vastgesteld worden dat het plangebied in een geul van vlechtend afwateringsstelsel ligt (afb. 2: donkergroen). Ten noorden van het plangebied ligt een dalvakteterras (afb. 2: lichtbruin).

De bodemkaart toont dat ter plaatse van het plangebied geen kartering heeft plaatsgevonden. Middels extrapolatie kunnen rivierkleigronden (afb.3, groen) en rooibrikgronden (afb.3, rood) verwacht worden. Deze bodems zijn gevormd in zwak en sterk lemig fijn zand. De grondwatertrap VII, geeft aan dat het erg goed ontwaterde bodems betreft. Rooibrikgronden zijn de oude rivierkleigronden met sterke bodemvorming, waarvan de bovengrond van nature een geringer lutumgehalte heeft dan de ondergrond. Deze gronden komen voornamelijk voor op de oudere terrasniveaus van de Maas in Limburg. Het zijn hoog gelegen gronden die reeds zeer lang in cultuur zijn. Rivierkleigronden komen voor in de oude, maar ook de nu nog actieve geulen van de Maas.

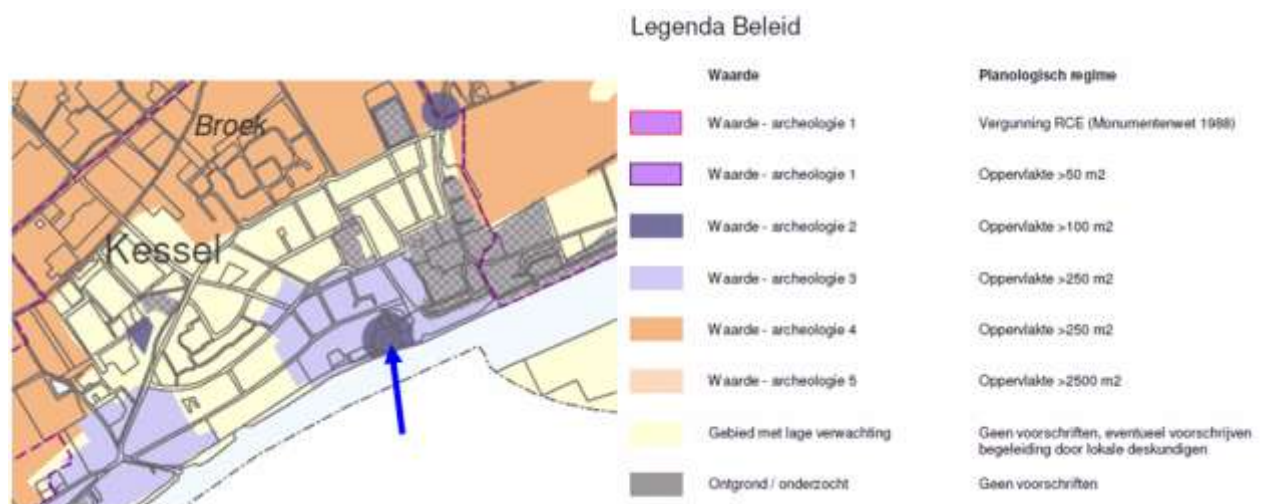
Afb. 2. Bodemkaart. De locatie van het kasteel de Keverberg is blauw omlijnd.

Bron: ARCHIS 2.

5 Archeologie

Het onderzoeksgebied ligt volgens de IKAW (Indicatieve Kaart Archeologische Waarden) in een niet-gekarteerde zone. Extrapolatie van de omgeving toont dat de archeologische verwachting als hoog kan worden aangemerkt. Volgens de gemeentelijke verwachtingskaart ligt het plangebied -eveneens na extrapolatie- in een gebied met een hoge archeologische verwachting.

De archeologische verwachting is door de gemeente vertaald naar een beleidskaart. Kasteel de Keverberg ligt volgens de archeologische beleidskaart in een gebied van waarde archeologie 2. Aan deze beleidscategorie zijn de ondergrenzen van 40 cm diepte en een oppervlakte van 100 m² gekoppeld. Worden beide ondergrenzen overschreden, dan wordt het uitvoeren van archeologisch onderzoek noodzakelijk geacht.

Afb. 3. Archeologische beleidskaart gemeente Peel en Maas. Het plangebied is globaal met de blauwe pijl aangeduid (beleidskaart versie 16,05 juli 2012).

Het plangebied maakt deel uit van de historische kern van Kessel daterend uit de periode late middeleeuwen tot nieuwe tijd (monumentnr. 16.312). Andere monumenten zijn niet aanwezig. Opmerkelijk genoeg is het kasteel de Keverberg ook geen monument.

Binnen het plangebied zijn drie archeologische waarnemingen bekend: 27.638, 27.646 en 30.255. De meldingen 27.638 en 27.646 verwijzen naar de onderzoeken die prof. J.G.N. Renaud in het midden van de 20ste eeuw heeft uitgevoerd. Tijdens het onderzoek heeft Renaud minstens 3 gebouwfasen aangewezen. De oudste fase

gaat terug tot ca. 1000. Tevens zijn diverse vondsten aangetroffen: muurresten en fundamenteën, Andenne- en Pingsdorf-aardewerk, resten van houten palen en een nagenoeg gave waterput. Een klein gedeelte van de vondsten is overgedragen aan het Limburgs museum, echter het grootste deel is helaas verdwenen.

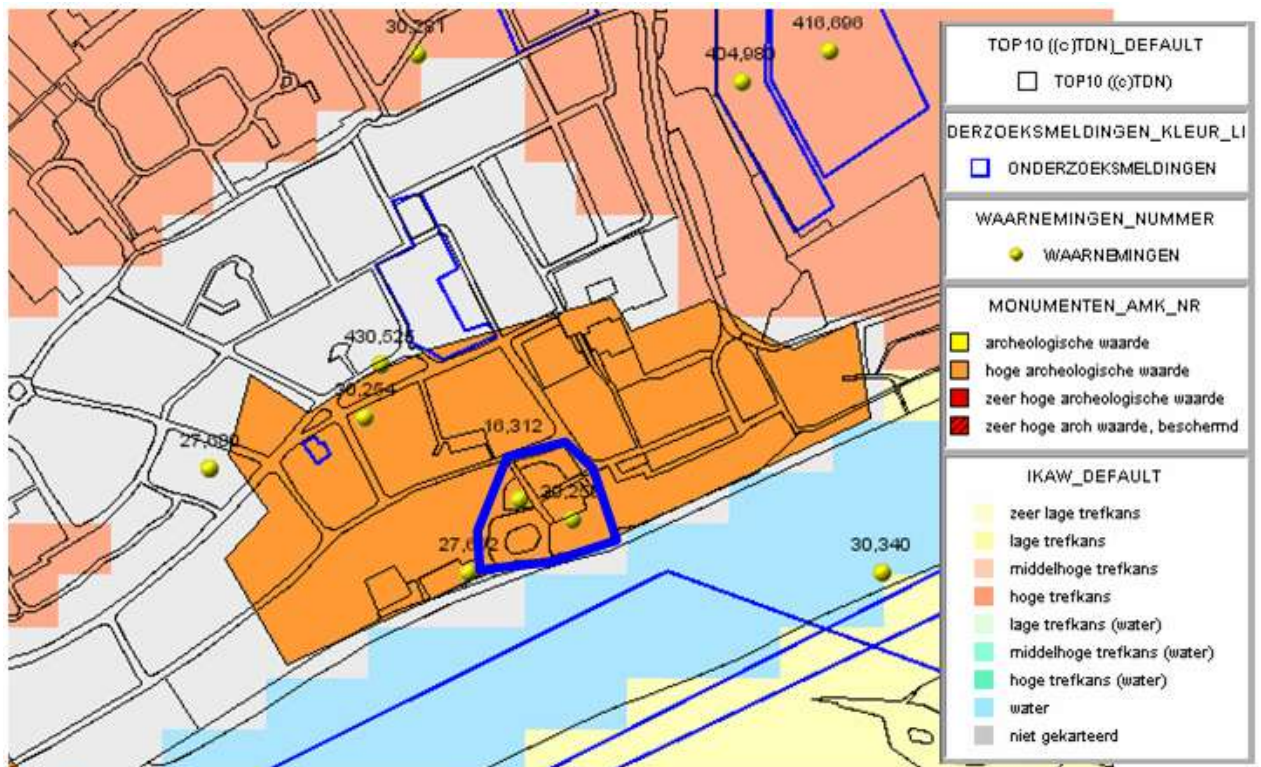
Afb. 4. Uitsnede van de verwachtingskaart Peel en Maas.
Het plangebied is aangegeven met een blauwe pijl.

Legenda

	Hoge verwachting	H 12	Historisch object (vlak)
	Middelhoge verwachting	★	Mogelijke locatie brug of voorde
	Lage verwachting	● H 12	Historisch object, punt
	Lage verwachting, met kans op bijzondere dataset; buffer van 50 m rond historische beken in voengebied	■ B 12	Historische boerderij
	Lage verwachting moderne woonwijken en bedrijventerreinen (na 1970)	● 123	Archeologische vindplaats
	Verstoord of onderzocht	—	Historische weg (Kadastrale Minuut)
	Water	- - - -	Historische waterloop (Kadastrale Minuut)
123	AMK-terrein, beschermd (archeologisch rijksmonument)	—	Lankart (landweer)
123	AMK-terrein, overig	123	Onderzoek (Archis)
123	Vindplaats Helden-Schrames		Gemeentegrens
123	Provinciaal archeologisch aandachtsgebied		Topografie (top10 vector)
123	Historische kern		

Melding 30.255 betreft een 'losse vondst' van verschillende aardewerkscherven die gevonden zijn bij karteringswerkzaamheden rondom het kasteel. Het aardewerk dateert volgens determinatie door Ir. J.J.M. van den Broek (Stiboka ca. 1950) enerzijds uit de ijzertijd-Romeinse tijd en anderzijds uit de 13de eeuw. Direct ten westen van het kasteelterrein ligt de in 1875 gebouwde parochiekerk. Bij de sloop van de voorganger van deze kerk in 1869 heeft Habets een Romeinse votiefsteen aangetroffen die als een deel van het altaar was herbruikt (waarneming

27.692). In de ruimere omgeving van het plangebied zijn zeer vondsten gedaan uit de ijzertijd, de Romeinse tijd en de middeleeuwen. Niet alle vondsten zijn even nauwkeurig gelokaliseerd, maar de vondsten onderstrepen de archeologische waarde van dit gebied.

Afb. 5. Archisgegevens d.d. 21 september 2012. Het plangebied is omlijnd met een dikke blauwe lijn. Bron: Archis.

6 Historie

De naam Kessel is waarschijnlijk ontstaan vanuit de aanduiding *castellum*, burcht (zijnde kasteel de Keverberg). Kessel ontstond in de Romeinse tijd op een strategische plaats aan de Maas en groeide uit tot een koopmansstadje.¹ De aanwezigheid van de Romeinen komt tot uiting in de archeologische vondsten die in en rond Kessel zijn gedaan, zoals de restanten van een tempel en de aanwezigheid van Romeinse afbraakelementen in het metselwerk van de eerste donjon van rond 1100 n. Chr. De oudste betrouwbare vermelding van de naam Kessel is in de 10de eeuw als *in loco Cassallo*.

De oudste beschikbare kaart is een kadastrale opmeting die de Swalmense landmeter Smabers ca. 1774 heeft gemaakt. De eivormige motteheuvel is duidelijk zichtbaar, maar ook de neerhof die pal langs de Maas lag en de tegenoverliggende tiendschuur is nog aanwezig.

Afb. 6. Uitsnede van Smaberskaart ca. 1774. Het plangebied is blauw omlijnd. Naar: Flokstra 2005, p. 38.

Rond 1800 is de directe omgeving van het kasteel aangepast. De Neerhof is deels

¹ Berkel en Samplonius 2006.

verdwenen en de noordwestelijke tuinen zijn ingericht met een 'formele' tuin.

Afb. 7. Uitsnede van Tranchotkaart ca. 1805. Het plangebied is zwart omlijnd.

Afb. 8. Uitsnede van Bonnekaart ca. 1920. Bron: Archis.

Worden de recentere kaarten bestudeerd (vanaf 1920 en jonger) dan valt op dat het plangebied zelf weinig verandering ondergaat. De oude kern van Kessel wordt

systematisch uitgebreid, maar ondervindt zelf weinig ingrijpende veranderingen.

Kessel anno 1954

Kessel anno 1969

Kessel anno 1978

Afb. 9. Uitsnede van de topografische kaarten van 1954, 1969 en 1978. Het plangebied is telkens aangegeven met een blauwe pijl.

7 Bouwgeschiedenis van het kasteel

Het kasteel De Keverberg werd vroeger aangeduid als het Huis Kessel of de burcht van Kessel.

Tussen 1082 en 1114¹ wordt een donjon gebouwd op een vierkante plattegrond. De toren werd gebruikt om de scheepvaart op de Maas te controleren en tol te heffen.

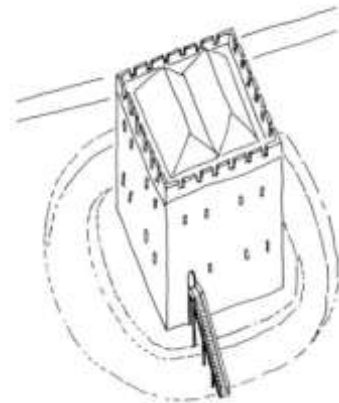
In het eerste kwart van de twaalfde eeuw wordt de donjon gedeeltelijk gesloopt, het restant verdwijnt in een opgeworpen motte. Dit is een kunstmatige heuvel, die in de loop der jaren is opgehoogd en nu circa negen meter boven de omgeving uitsteekt.

Bij onderzoek, dat in 1951 door J.G.N. Renaud is uitgevoerd, bleek in het nog aanwezige metselwerk van de donjon Romeinse afbraak te zijn verwerkt.

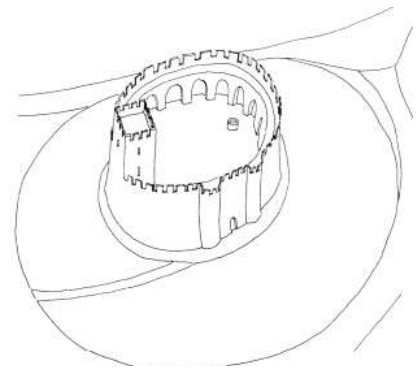
In het tweede kwart van de twaalfde eeuw wordt er op de motte een houten huis gebouwd. Na enkele decennia wordt het houten huis door brand verwoest, waarna de motte wordt opgehoogd.²

Omstreeks 1200 wordt op de gezette motte een ringburcht gebouwd met een ovale vorm. In het noordelijk gedeelte van de binnenplaats zijn restanten van een waterput teruggevonden.³

De oorspronkelijke ingang van de burcht lag aan de noordzijde. Aanvankelijk was er weinig woonruimte binnen de ringmuur. Meestal verbleef men op de voorburcht en diende de burcht als vluchtplaats bij dreigende omstandigheden en werd in eerste instantie niet bewoond.

Afb. 10: Schets begin 12e eeuw

Afb. 11: Schets eind 12e eeuw

¹ Bron: Waardenstellende bouwhistorische opname, BAAC onderzoeks- en adviesbureau

² Bron: Afbeeldingen uit De Keverberg, J.G.N. Renaud, getekend door Ir. T. Baselier

³ Bron: De Keverberg oftewel de burcht van Kessel door J.G.N. Renaud (Castellogica 1989-1)

Rond 1250 verrijst aan de noordzijde een eerste bouwvolume, waardoor het mogelijk werd om zich langere tijd binnen de ringmuur te verschansen. Uit die tijd stamt ook de kelder. Voor de realisatie van de bouw was het noodzakelijk de ingang te verplaatsen, waarschijnlijk naar de oostvleugel.

De aan de noordzijde van de binnenplaats aanwezige waterput is waarschijnlijk bij de bouw onbruikbaar geworden.

Eind dertiende eeuw wordt aan de noordoostzijde een toren gebouwd en binnen de ringmuur komt een nieuwe zaal.

In de vijftiende eeuw wordt er een tweede verdedigingstoren, de grote donjon, op de noordoosthoek, gebouwd.

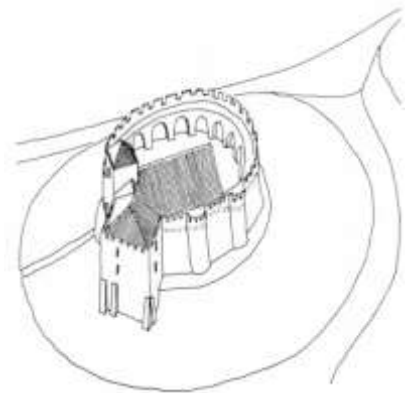
Tijdens de Gelderse successieoorlogen kwam het gebied onder het gezag van keizer Karel V (als hertog van Gelder Karel II). De streek had te lijden onder de tachtigjarige oorlog en in 1579 werd het kasteel door de Staatsgezinden in de as gelegd en, nadat het was herbouwd, in 1639 opnieuw door de Staatsgezinden geplunderd.^{1,2}

Na de brand van 1597 wordt de burcht met ringmuur in het begin van de zeventiende eeuw herbouwd. Rond het midden van deze eeuw worden ook aan de rivierzijde gebouwen geplaatst en blijft binnen de ringmuur nog een kleine binnenplaats onbebouwd. Hier bevindt zich ook een waterput.

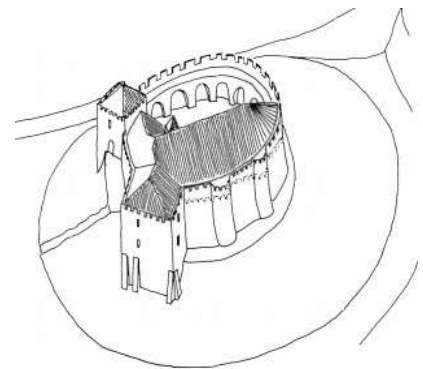
Bij de Vrede van Munster in 1648 bleef het kasteel onderdeel van "Spaans Gelderland".

In 1713 viel het aan Pruisen toe en maakte deel uit van het Pruisisch Overkwartier van Gelder. Tijdens de Franse tijd werd Kessel in 1794 een onderdeel van het "Kanton Horst" in het "Arrondissement" van Kleef. In 1815 kwam Kessel bij het nieuwe gevormde Koninkrijk der Nederlanden, kwam vervolgens van 1830 tot 1839 onder Belgisch bestuur en werd in het jaar 1839 weer met Nederland verenigd.

Eind negentiende eeuw wordt de burcht betrokken door een kloosterorde (1880).

Afb. 12: Schets ca. 1325

Afb. 13: Schets ca. 1400

² Jaarboek Limburg 1912

Zij laten een buitengang bouwen, er wordt een tuin aangelegd, een kruiswegstatie vervaardigd en een schoolgebouw opgericht, alles begin twintigste eeuw.

Op 17 november 1944 wordt de burcht door de Duitsers in brand gestoken vanwege de strategische ligging aan de Maas. Een ruïne bleef over. Tussen 1958 en 1962 wordt de ruïne in opdracht van de gemeente geconsolideerd, waarbij het behoud van de middeleeuwse delen voorop stond. In 1979 werd de Neerhof, die vergaan was tijdens de brand, opnieuw opgebouwd. In 2002 heeft een forse restauratie van de ruïne plaatsgevonden.

8 Bewoningsgeschiedenis het kasteel

Kessel wordt al in 950 n. Chr. genoemd als een graafschap toen koning Otto I het markt- en muntrecht van Kessel aan zijn leenman Ansfried schonk en deze tol ging heffen aan de Maas. Hierdoor kon het dorp uitgroeien tot een koopmansstadje.

Nadat Ansfried in 995 n. Chr. werd benoemd tot bisschop van Utrecht volgden zijn nakomelingen hem op als graven van Kessel. Dit waren belangrijke heren, die op voet van gelijkheid verkeerden met de graven van Gulik en van Gelre en in contact stonden met de aartsbisschop van Keulen. Graaf Hendrik II is vermoedelijk verantwoordelijk geweest voor de bouw van de huidige motte met de nog bestaande ringmuur.

In 1297¹² n. Chr. verkocht graaf Hendrik V van Kessel het op de westelijke Maasoever gelegen deel van het gebied aan Reinoud I, graaf van Gelder¹¹. Omdat Reinoud I niet op het kasteel wilde wonen werd Godefridus Berch aangesteld als kastelein, met het recht zijn positie te laten overgaan op één van zijn zonen.

Archief- en literatuuronderzoek door de Bouwloge heeft inmiddels uitgewezen, dat niet één van de zonen van Godefridus Berch hem heeft opgevolgd als “Borchman” van Kessel, maar naar alle waarschijnlijkheid een kleinzoon Godefridus (ook Godart genoemd) Slaterbeeck. Goedefridus Slaterbeeck was gehuwd met Margaretha van Kessel. Hij werd in 1326 beleend met Boechout en zijn borgleen te Kessel. In de Inventaris van het Archief van het vorstendom Thorn heeft Habets op blz. 167/168 nr. 161 op 6 juli 1330 de vermelding: “Godard Sleterbec gehuwd met Margrete haren Johans dochter van Kessel, ridders, Johan van Kessel en Wyllaymen van Swalmen zijn zwager”. De acte is een origineel op perkament met zegels van Godaerd Slaterbeeck met het ruitenkruis en een tweede zegel van Jan van Kessel, eveneens met het ruitenkruis. Dit zou kunnen betekenen, dat Godard het wapen heeft overgenomen van zijn vrouw, wat in die tijd wel meer voorkwam als het geslacht van de vrouw belangrijker werd geacht dan dat van de man. Het zegel van Godefridus Berch vertoont namelijk het knodsenkruis met in elk kanton een kart. Dat zou ook kunnen verklaren waarom Godard zich later Van Kessel noemt, wat overigens goed aansluit op zijn borgmanschap van Kessel.

¹ Bron: J.H.A. Mialaret, *Noord-Limburg*. Gijsbers & Van Loon, Arnhem / Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist 1971 (tweede druk)

² Bron: De graven van Kessel door H. C. Levis en J.A. Coldewey 1984

In 1338 werd Mathijs van Kessel aangesteld als nieuwe kastelein. Hij werd opgevolgd door zijn zoon Johan, die vermoedelijk kinderloos bleef. Daarom droeg hij in 1404 het kasteleinschap over aan zijn neef Willem van Kessel Mathijszoon. Zeven jaar later trouwde deze met Gerarda van Broekhuizen, dochter uit een aanzienlijk geslacht.

Willem I van Kessel werd opgevolgd door zijn zoon Johan en later diens jongere broer Mathijs, van wie één wettige zoon bekend is. Deze Willem II van Kessel huwde omstreeks 1516 Anna van Bar(r)ick en werd in 1527 met de burcht beleend. Het huwelijk bleef kinderloos. Na zijn dood kwam het kasteel in het bezit van zijn neef Caspar van Merwijck. Ruim tweeënhalve eeuw zijn de Van Merwijcks kasteelheren gebleven.

Toen Willem Antoon Matthijs van Merwijck in 1798 kinderloos stierf, kwam het kasteel met de bijbehorende landerijen in handen van zijn neef Karel Emmanuel Caspar Joseph van Keverberg, zoon van zijn zuster Judith. Aan de nieuwe eigenaren dankte het slot sindsdien de naam Keverberg.¹

Nadat Karel George Clemens Joseph baron van Keverberg van Aldenghoir in 1903 als laatste van zijn geslacht stierf, liet hij de burcht en bijgebouwen per legaat na aan de zusters van de Congregatie van de Goddelijke Voorzienigheid, die het al sinds 1880 pachtten. Zij hadden er eerst een jongenspensionaat, daarna een pensionaat voor schipperskinderen en als laatste een huishoudschool. Na de verwoesting in de Tweede Wereldoorlog bleek herbouw voor de congregatie niet haalbaar. Om het complex te redden kocht de Gemeente Kessel het in 1954 en liet de ruïne consolideren.²

¹ Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde, 1842

² Bron: Kastelen in Limburg (1000-1800), Stichting Limburgse Kastelen

9 Rijksmonument 'De Keverberg'

Rijksregister monumenten

De kasteelruïne 'De Keverberg' is opgenomen als beschermd Rijksmonument in het register van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, onder nummer 23637.

De waardestelling in het register is:

'Burcht Kessel, gelegen op een kunstmatige hoogte. Mergelstenen weermuur in ovale vorm met uitbochtungen, XII; rechthoekige n.o. uitbouw, XVI; vierkante poorttoren aan de z.o. zijde, XVI. Onder de burcht resten van een woontoren, circa 1000, Bedrijfsgebouwen, XVIII-XIX. Omtrek muur van het voorterrein met hekpeilers en vierkant torentje.'

Monumentnummer: 23637 - De Keverberg

Dorpstraat 5 5995 AX te Kessel

« Vorige | 1 / 1 | Volgende »

Algemeen		Locatie	
Monumentnummer	: 23637	Provincie	: Limburg
Monumentnaam	: De Keverberg	Gemeente	: Peel en Maas
Status	: Beschermd	Woonplaats	: Kessel
Complexnummer	:	Buurt/wijk	:
Aanwijzingsbesluit	:	Situering	: Onbekend
Inschrijving register	: 22-04-1976	X-Y coörd	: 201613-367086
Kadaster deel/nr	: 3416/89		
Int. Kenteken	: J		

Omschrijving

Burcht Kessel, gelegen op een kunstmatige hoogte. Mergelstenen weermuur in ovale vorm met uitbochtungen, XII; rechthoekige n.o. uitbouw, XVI; vierkante poorttoren aan de z.o. zijde, XVI. Onder de burcht resten van een woontoren, circa 1000. Bedrijfsgebouwen, XVIII-XIX. Omtrek muur van het voorterrein met hekpijlers en vierkant torentje.

Adressen:

Hoofd-adres	Straat	Nr	Toev.	Postcd.	Situering	Locatie	Woonplaats
J	Dorpstraat	5		5995 AX			Kessel
N	Dorpstraat	7		5995 AX			Kessel
N	Dorpstraat	9		5995 AX			Kessel

Functies:

Hoofd-functie	Functie-soort	Hoofd-categorie	Sub-categorie	Functie	Verbijzonder	Toelichting
J	Oorspronkelijke functie	Verdedigingsw., milit.geb.	Fort, vesting en -onderd.			

Perceelen:

Kadastrale gemeente	Sectie	Kad. object	Appartement	Grondperceel
Kessel	E	1251		
Kessel	E	1160		

« Vorige | 1 / 1 | Volgende »

Afb. 11 Rijksregister 'De Keverberg'

Advies Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

In verband met de voorziene herbouw van kasteel 'De Keverberg' is in 2010 door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed een positief pre-advies¹ afgegeven met betrekking tot restauratie en reconstructie van het kasteel van rond 1880.

Aangezien er geen volledige documentatie van het kasteel rond 1880 bekend is acht de Rijksdienst een getrouwe reconstructie van het kasteel niet mogelijk en adviseert het college van Burgemeester en Wethouders van de Gemeente Peel en Maas om meer afstand te nemen van het voornemen van reconstructie.

De Rijksdienst benadrukt dat de gedeeltelijke reconstructie in de jaren 50 en 60 van de vorige eeuw op basis van de interpretaties van prof. J.G.N. Renaud waardevol zijn. De ingrepen van Renaud benadrukken de periode van wederopbouw van na de tweede wereldoorlog, die een duidelijk stempel op Kessel hebben gedrukt. Bij mogelijke ingrepen moet behoud van de toevoegingen van Renaud uitgangspunt zijn.

De Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed adviseert uit oogpunt van monumentenzorg het plan positief, onder voorwaarde dat het plan wordt uitgewerkt tot herbouw van het kasteel en niet als een reconstructie 1880 van het kasteel.

De huidige plannen voor het kasteel 'De Keverberg' zijn gebaseerd op herbouw van het kasteel en passen binnen het advies van de Rijksdienst voor Cultureel erfgoed.

Conclusie

Op grond van de Wet ruimtelijke ordening dienen cultuurhistorisch waardevolle monumenten, zoals kasteel 'De Keverberg' dat als Rijksmonument is opgenomen in het Register van Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, te worden beschermd en in het bestemmingsplan. Dit betekent dat in het bestemmingsplan een dubbelbestemming 'Cultuurhistorische waarde' moet worden opgenomen.

10 Archeologisch verwachtingsmodel

Het plangebied ligt in het Noord-Limburgse Maasdal, pal ten noordwesten van de Maas. Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek

Op basis van de bekende gegevens omtrent de geomorfologische situatie en de archeologische waarden in het gebied moet worden geconcludeerd dat het voorkomen van een resten van een kasteel en klooster uit middeleeuwen en nieuwe tijd evident is. Gezien de landschappelijke ligging en de archeologische relict en informatie uit de omgeving kunnen daarnaast ook resten van alle voorgaande periodes voorkomen. De verwachting voor dit plangebied is dan ook hoog voor alle perioden en bijzonder hoog voor resten daterend uit de middeleeuwen en nieuwe tijd.

Eventuele nederzettingen uit het paleolithicum en mesolithicum bestaan veelal uit basisnederzettingen bestaande uit vondststrooiingen van vuurstenen objecten met een oppervlakte tussen 200 en 1.000 m². Meestal liggen deze basisnederzettingen op de hogere gelegen delen in het landschap, doch nabij actief water zoals beken, rivieren of vennen. Rondom de basisnederzetting werden op grote afstand kleine tijdelijke kampementjes met zeer geringe afmetingen opgericht die nauwelijks meer zijn dan de neerslag van een enkele (jacht)activiteit of een kortstondig kamp. De omvang hiervan kan beperkt zijn tot enkele (tientallen) vierkante meters. Met name resten van basisnederzettingen kunnen worden verwacht binnen het plangebied.

Resten uit het neolithicum, de bronstijd, de ijzertijd of de Romeinse tijd in het gebied zullen vooral nederzettingen betreffen van minimaal honderden vierkante meters grootte en komen voor als concentraties van vondstmateriaal of als vullingen van kuilen (afvalkuilen, paalkuilen, waterputten, enz.). Tevens kunnen resten van begravingen, zowel in de vorm van crematiegraven als van inhumatiegraven aanwezig zijn.

Uit de middeleeuwen en nieuwe tijd worden resten van het kasteel verwacht, alsook resten van de periode dat het kasteel als klooster fungeerde. De resten zullen met name uit vondstconcentraties en overblijfselen van gebouwen (muren en/of funderingen) bestaan. Tevens kunnen begravingen (inhumatie en/of crematie) voorkomen. Gezien de hoge ouderdom van de motteheuvel kunnen ook nog resten van houten voorgangers aangetroffen worden.

De waarde en betekenis van archeologische resten wordt onder andere bepaald door hun gaafheid. Het plangebied is ruim 1000 jaar in gebruik als intensief

bewoonde kasteellocatie. De bouw-, inrichtings- en overige leefactiviteiten zullen de bovenste bodemlagen geroerd hebben. Het is echter de vraag of deze kasteelperiode de eventueel aanwezige oudere resten dusdanig verstoord hebben zodat onderzoek niet meer zinvol of mogelijk is.

II Conclusie

Het gebied rond kasteel de Keverberg wordt volgens het gemeentelijk beleid aangemerkt als een gebied met een hoge verwachtingswaarde voor archeologische vondsten, categorie 2. Voorliggende bureaustudie onderschrijft deze hoge archeologische verwachting.

Volgens de Wet op de ruimtelijke ordening (Wro) moeten waardevolle archeologische en cultuurhistorische gebieden worden beschermd in het bestemmingsplan. Hiervoor wordt in het nieuwe bestemmingsplan dat voor kasteel de Keverberg wordt opgesteld enerzijds een archeologische dubbelbestemming opgenomen en anderzijds een cultuurhistorische dubbelbestemming.

Indien in de toekomst bodemverstorende activiteiten ontplooid worden, dient afgewogen te worden of archeologische (voor)onderzoek noodzakelijk is en welk type onderzoek het best geschikt is. Zo kan bijvoorbeeld bij kleinschalige ingrepen (tot enkele tientallen vierkante meters) overwogen worden om een archeologische begeleiding uit te voeren. Bij grootschalige ingrepen (vanaf 100 m²) wordt het doorlopen van het 'reguliere' archeologische onderzoekstraject (booronderzoek – proefsleuven – opgraving) aanbevolen. Hoe dan ook is het van groot belang dat bij deze afweging de gewenste activiteiten in omvang en in werkwijze volledig uitgekristalliseerd moeten zijn.

Tot slot, mocht overwogen worden om bepaalde activiteiten vrij te stellen van een archeologisch onderzoek of inspectie, dan wordt gewezen op de bepalingen van de Monumentenwet 1988. De vrijstelling van een archeologische onderzoeksplicht laat onverminderd dat archeologische resten die bij toeval aangetroffen worden bij graafwerkzaamheden, direct gemeld moeten worden aan het bevoegd gezag, conform Monumentenwet 1988, laatste wijziging van 1 september 2007, paragraaf 7, artikel 53 en verder.

I. Literatuur

- Berkel, G. van & K. Samplonius, 2006: *Nederlandse plaatsnamen. Herkomst en historie.*
- Clevis H. & J.A. Coldewey, 1984: *De graven van Kessel.*
- Deville T., R. Exaltus & J. Orbons, 2012, *Baarloseweg, Kessel. Gemeente Peel en Maas. Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O); Bureauonderzoek en karterend booronderzoek*, Maastricht. ArcheoPro Archeologisch rapport Nr 11021.
- Flokstra M. (red.), 2005: *Kastelen in het land van Kessel*, Hardewijk.
- Gazenbeek A., 2006 : *Inventariserend veldonderzoek door middel van grondboringen, Bouwplan De Merwijck Kessel*, Heinenoord.
- Gemeente Peel en Maas, 2011: *Beleidsplan Archeologie Peel en Maas.*
- Hupperetz, W., B. Olde Meierink en R. Rommes (red.), 2006: *Kastelen in Limburg. Burchten en landhuizen (1000-1800)*, Utrecht.
- Mialaret J.H.A., 1971: *Noord-Limburg*, Arnhem / Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist
- Oldenmenger A.G., 2010: *Kessel, Kasteel de Keverberg. Een waardestellende bouwhistorische opname*. Den Bosch. BAAC-rapport B-09.0329.
- Renaud, J.G.N., 1952: *Onderzoek van de ruïne op de burchtheuvel Kessel in: Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek in Nederland, 3.1, p. 13-14.*
- Renaud, J.G.N., 1961: *Middeleeuwse kastelen in Limburg in: Bulletin Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond, 6de serie, 14, p. 109-140.*
- Renaud, J.G.N., 1973: *Le Château de XIII siècle aux Pays-Bas in: Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, 23, p. 435.*
- Renaud, J.G.N., 1992: *De Keverberg oftewel de burcht van Kessel in: Castologica II, p. 49-64.*
- Renes, J., 1999: *Landschappen van Maas en Peel. Een toegepast historisch-geografisch onderzoek in het streekplangebied Noord- en Midden Limburg*, Maastricht.
- Sueur, C. & K.M. van Dijk, 2010: *Gemeente Peel en Maas, deelgebieden Kessel, Maasbree en Meijel; archeologische overzichts- en verwachtingskaart. Een uitbreiding op het rapport "Gemeente Helden; Archeologische waarden- en verwachtingskaart". Buro de Brug rapport d.d. 9 augustus 2010.*
- Verhagen, J.W.H.P., 2008: *Gemeente Helden. Archeologische waarden- en verwachtingskaart*, Amsterdam. Zuidnederlandse Archeologische Notities 147.
- Wilgen L.R. van, 2008: *Archeologisch bureauonderzoek en karterend Inventariserend Veldonderzoek dor middel van grondboringen Bouwlocatie Baarskampstraat 2 Kessel, gemeente Kessel*. Heinenoord.
- X, 1842: *Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde 1842*
- X, 1912: *Jaarboek Limburg 1912.*

